УДК 502.6:502.7

О.К. Казакова

АНАЛІЗ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «КАРМЕЛЮКОВЕ ПОДІЛЛЯ»

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі проведено дослідження національного природного парку «Кармелюкове Поділля». Проаналізовано його рослинний і тваринний світ.

Ключові слова: національний природний парк, заповідна територія, Вінницька область.

Abstract

The national park "Karmelyukove Podillya" is investigated in the paper. Its flora and fauna are analyzed.

Keywords: national park, protected area, Vinnytsia region.

Вступ

Проблема збереження природи, раціонального використання природних ресурсів стає все більш актуальною і для Вінниччини. Потужне антропогенне і техногенне навантаження, екологічно необґрунтована господарська діяльність призвели до деградації ґрунтового покриву, зменшення видового складу лісів, луків, степів і водно-болотних комплексів, втрати біологічного та ландшафтного різноманіття [1,2]. Однією з ефективних форм охорони навколишнього природного середовища є заповідні території. Для того, щоб не допустити порушення природної рівноваги та деградації екосистем, зберегти видовий склад рослинного і тваринного світу, унікальні природні ландшафти необхідно, щоб площа природно-заповідних об'єктів становила не менше 5 % від загальної площі області. Вінниччина ж по відсотковому співвідношенню площі об'єктів природно-заповідного фонду до загальної площі області займає одне із останніх місць в Україні (близько 2,5%). Найважливішим стало збереження видів флори і фауни, що стали рідкісними та зникаючими, занесених до Червоної книги України та рослинних угрупувань, занесених до Зеленої книги України. Метою роботи є дослідження природоохоронної діяльності найбільшої заповідної території Вінницької області – національного природного парку «Кармелюкове Поділля».

Результати дослідження

До складу екологічної мережі Чечельницького району входить національний природний парк «Кармелюкове Поділля», площею 18687,9 га, в складі якого [3]:

- ботанічний заказник державного значення «Британський» – 3259 га;
- ботанічний заказник місцевого значення «Червоногребельський» – 1492 га;
- ботанічний заказник місцевого значення «Вербська дача» – 46 га;
- ботанічна пам'ятка державного значення «Терещуків Яр» – 3,8 га;
- ботанічна пам'ятка державного значення «Ромашково» – 7,8 га;
- гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Берізки-Чечельницькі» – 0,04 га.

Парк створено 16 грудня 2009 року з метою збереження, відтворення та раціонального використання унікальних природних і історико-культурних комплексів Південного Поділля, що мають важливе природоохоронне, наукове, історико-культурне, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення.

До території національного природного парку «Кармелюкове Поділля» погоджено в установленому порядку включення 20203,4 га земель державної власності, в тому числі 16518 га земель, які вилучаються у державного підприємства «Чечельницький лісгосп» та надаються національному природному парку в постійне користування, і 3685,4 га земель, що включаються до його складу без вилучення.

При обстеженні території області з метою виділення перспективних місць для створення Національного парку увагу привернула південно-східна частина Вінниччини, що межує з Одещиною – південь Чечельницького та Тростянецького районів. У 80-х роках обстеження цього регіону співробітниками Вінницького краєзнавчого музею та Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного довело, що територія на півдні Поділля характеризується мальовничістю ландшафтів, багатством флори та фауни.

Територія Національного парку виділена за наступними критеріями:

1) об'єкт має унікальне значення для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття; генофонду рідкісних та типових рослин;

2) територія розташована на перетині Бузького меридіонального та Галицько-Слобожанського (лісостепового) широтного коридорів;

3) максимальне використання при його створенні природних меж (такими межами є долина р. Савранки та її невеликої притоки на північному сході, межі великих лісових масивів на заході, південною межею є межа із Одеською областю від с. Рибки на заході до с. Берізки-Чечельницькі на сході);

4) наявність історико-культурних цінностей.

В рослинному покриві Національного природного парку переважає лісова рослинність. Найбільше значення мають збережені в природному стані лісові масиви Червоногреблянського, Стратіївського, Дохнянського та Британського лісництв, які входять до Чечельниикого держлісгоспу. Ліси Національного природного парку «Кармелюкове Поділля» характеризуються виключним багатством дендрофлори. До поширених порід Національного парку належигь дуб звичайний, дуб скельний, ясен високий, клен гостролистий, клен польовий, липа серцелиста. Підлісок також досить різноманітний, складають його клен татарський, свидина криваво-червона, ліщина, шипшина собача, глід кривостовпчиковий, гордовина. Особливу цінність мають близькі до корінних насадження із переважанням в підліску кизилу (зімкнутість ярусу підліску варіює від 0,3 до 1,0), що займають в майбутньому національному парку значні площі, в той же час, такі ценози дуже слабо представлені в природно-заповідному фонді України.

Характерною особливістю масивів, що обумовлюють їх високу наукову цінність, є наявність у лісових угрупованнях добре виявленого ядра неморальних субсередземноморсъких, в тому чисті балканських видів. Це робить, національний природний парк унікальним в мережі природно-заповідного фонду України. До таких видів, які знаходяться на цій території на східній та північно-східній межі суцільного ареалу або в локаціях на схід від межі суцільного поширення, належать у деревостані дуб скельний, в підліску – кизил, калина гордовина, плющ, в травостої – фіалка біла, арум бессера, півники злаколисті, перлівка одноквіткова, шоломниця висока, заячий холодок тонколистий, горобейник пурпурово-голубий, молочай мигдалевидний.

На території парку виявлено численні популяції реліктового червонокнижного виду – бруслини карликової, а також інших червонокнижних видів: коручки пурпурової та широколистої, гніздівки, а також лілії лісової.

Із рідкісних видів тварин, занесених до Червоної книги України зареєстровано борсука, кота лісового, горностая, орла-карлика, балобана, мідянки, жука-оленя.

Висновки

Існуюча мережа природно-заповідного фонду області не забезпечує в достатній мірі збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Сьогодні надзвичайно серйозною проблемою на Вінниччині є збереження цінних, часто унікальних природних ділянок лісу. Важке економічне становище призводить до неконтрольованих рубок по всій території області, в тому числі і об'єктах заповідного фонду. Створення нових об'єктів природно-заповідного фонду забезпечить збереження, відтворення і ефективне використання природних комплексів та окремих об'єктів, які мають особливу природоохоронну, наукову, освітню, естетичну та оздоровчу цінність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мельник Т.І. Природно-заповідні території Вінниччини / Т.І. Мельник // Вінницький обласний краєзнавчий музей– 2008. Електронний ресурс, джерело доступу - [http://vinnytsia-museum.in.ua/science/articles/nature-reserves]

2. Іщенко В.А., Коріненко М.С., Кватернюк С.М. Розроблення схеми екологічної мережі Немирівського району Вінницької області // Екологічна безпека та природокористування. – 2012. – Вип. 11. – С. 88-94.

3. Програма збереження та охорони природного середовища в Чечельницькому районі на 2015-2020 роки. Додаток до рішення 25 сесії районної ради 6 скликання від 23.04.2015 року №336. – 2015 р.

Ольга Костянтинівна Казакова **—** студент, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: hazelthorn45@gmail.com

Kazakova Olha K. **—** student, Institute of Environmental Safety and Monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: hazelthorn45@gmail.com